

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2019/101

Karar Sayısı : 2020/26

Karar Tarihi: 11/6/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 8. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun'un,

A. 17/4/2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 3. maddesinin birinci fıkrasının "...ile yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri..." bölümünün,

B. 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 4. maddesinin birinci fıkrasının mülga üçüncü cümlesinde yer alan "...yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla..." ibaresinin,

C. 6. maddesinin;

1. (A) fıkrasının (a) bendinin,

2. 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesiyle değiştirilen (B) fıkrasının 16/6/2010 tarihli ve 5997 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen birinci paragrafının birinci cümlesinin,

Anayasa'nın 10., 49., 60. ve 62. maddelerine aykırılığı ileri sürerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Yurt dışı hizmet borçlanması yoluyla emekli olabilmek için idareye yapılan başvurunun reddi üzerine açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı oldukları kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 3. maddesi şöyledir:

"Başvurulacak kuruluşlar

Madde 3- (Değişik:17/4/2008-5754/79 md.)

Bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilenler ile yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri sigortalının Türkiye'de hiçbir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi çalışması yoksa Sosyal Güvenlik Kurumuna, Türkiye'de çalışması varsa en son tabi olduğu sosyal güvenlik kuruluşuna müracaat etmek suretiyle bu Kanunla getirilen haklardan yararlanırlar.

Sosyal güvenlik sözleşmeleri uygulanmak suretiyle kendilerine veya hak sahiplerine kısmi aylık bağlanmış olanların borçlanma işlemleri aylık aldıkları sosyal güvenlik kuruluşunca yapılır.”

2. 4. maddesi şöyledir:

“Borçlanma tutarı ve borçlanma tutarının iadesi

Madde 4- (Değişik: 17/4/2008-5754/79 md.)

Borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı, başvuru tarihindeki 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 82 nci maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azami günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın % 32’idir. Ancak, prime esas asgari günlük kazancın altında olmamak üzere borçlanma tutarına esas alt sınırı farklı bir miktarda belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Borçlanılan süreler, yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla aylık tahsisi için yazılı talepleri halinde 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinin son fıkrası hükümlerine göre değerlendirilir. Tahakkuk ettirilen borç tutarı, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenir. Ödeme yapılan gün sayısı prim ödeme gün sayısına ve prime esas kazançta dahil edilir. Tahakkuk ettirilen prim borcunu tebliğat tarihinden itibaren üç ay içerisinde ödemeyenler için yeniden başvuru şartı aranır.

Borçlanmadan sonradan vazgeçenler ile yapılan borçlanma sonrasında aylık bağlanması için gerekli şartları yerine getiremeyenlere ve bunların hak sahiplerine talepleri üzerine yaptıkları ödemeler, faizsiz olarak iade edilir.

Ancak yurt dışında iken borçlanma isteğinde bulunacak sigortalı veya hak sahipleri Yeni Türk Lirası olarak bildirilecek tutarın karşılığını (...) cinsinden, Türkiye’de ise Yeni Türk Lirası olarak öderler.”

3. 6. maddesi şöyledir:

“Aylık tahsisi ve aylığın başlama tarihi

Madde 6- A) Bu Kanuna göre değerlendirilen sürelere istinaden aylık tahsisi yapılabilmesi için;

a) Yurda kesin dönülmüş olması,

b) Tahakkuk ettirilen (...) borcunun tamamının ödenmiş olması,

c) (...) borcunun tamamının ödenmesinden sonra yazılı istekte bulunulması,

Şarttır.

(Değişik son paragraf: 17/4/2008-5754/79 md.) Yukarıdaki şartları yerine getirenlerden tahsise hak kazananların aylıkları, yazılı istek tarihini takip eden ay başından itibaren başlatılmak üzere 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi hükümlerine göre bağlanır.

B) (Değişik: 17/4/2008-5754/79 md.) (Değişik birinci paragraf: 16/6/2010-5997/15 md.) Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananlardan tekrar yurt dışında yabancı ülke mevzuatına tabi çalışanlar, ikamete dayalı bir sosyal sigorta ya da

sosyal yardım ödeneği alanların aylıkları, tekrar çalışmaya başladıkları veya ikamete dayalı bir ödenek almaya başladıkları tarihten itibaren kesilir. Türkiye’de sigortalı olarak çalışmaya başlayanlar hakkında 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışılmasına ilişkin hükümleri uygulanır.

Yurt içinde veya yurt dışında çalışması sona erenlerin veya ikamete dayalı bir ödenek alanlardan ödenekleri sona erenlerin, aylıklarının tekrar ödenmesi için yazılı talepte bulunmaları halinde, talep tarihini izleyen ay başından itibaren aylıkları tekrar ödenmeye başlanır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜL.DÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Ridvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTESH’in katılımlarıyla 14/11/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle davada uygulanacak kural sorunu görülmüştür.

2. Anayasa’nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa’ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. Bakılmakta olan davanın konusunu, davacının yurt dışında geçen hizmetlerini borçlanmak suretiyle emeklilik hakkını kazanmak ve kendisine aylık bağlanması talebi oluşturmaktadır. Kanun’un 3. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin iptali talep edilen “...ile yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri...” bölümü ise yurt dışı hizmetlerini borçlanmak suretiyle yaşlılık aylığı alma hakkı olan kişilerin ölümü hâlinde ölenin Türk vatandaşı olan hak sahiplerinin hukuki durumuna yönelik bir düzenleme getirmektedir. Keza Kanun’un 6. maddesinin (B) fıkrasının birinci paragrafının birinci cümlesi de bu Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananların yeniden yurt dışında çalışmaları ya da ikamete dayalı bir ödenek almaya başlamaları hâlinde aylıklarının kesileceğini öngörmektedir. Dolayısıyla anılan kuralların bakılmakta olan davanın konusuyla ilgili olmadığı ve bu davada uygulanma imkânının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun’un,

A. 17/4/2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen;

1. 3. maddesinin birinci fıkrasının "...ile yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri..." bölümünün itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu bölüme ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. 4. maddesinin birinci fıkrasının mülga üçüncü cümlesinde yer alan "...yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla..." ibaresinin esasının incelenmesine,

B. 6. maddesinin;

1. (A) fıkrasının (a) bendinin esasının incelenmesine,

2. 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesiyle değiştirilen (B) fıkrasının 16/6/2010 tarihli ve 5997 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen birinci paragrafının birinci cümlesinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

5. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

6. 3201 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre yurt dışında çalışan Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler yurt dışında geçen ve belgelendirdikleri sigorta sürelerini ve hizmetlerini, bu süreler arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) borçlanarak yaşlılık aylığı hakkını kazanabilirler.

7. Kanun'un 6. maddesi uyarınca yurt dışı borçlanması ile yaşlılık aylığına hak kazanılabilmek için yaş, prim gün sayısı, sigortalılık süresi şartlarının yanı sıra yaşlılık aylığı tahsis talebinde bulunulduğu tarihte yurt dışında çalışılmaması ve ikamete dayalı sosyal sigorta veya sosyal yardım ödeneği alınmaması, borçlanma miktarının tamamen ödenmesi, yaşlılık aylığı talebinde bulunulması şartlarının birlikte yerine getirilmesi gerekmektedir.

8. Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının mülga üçüncü cümlesinde yer alan itiraz konusu "...yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla..." ibaresi ile 6. maddesinin (A)

fıkrasının itiraz konusu (a) bendi, talepte bulunan hak sahibinin aktif çalışma hayatını sona erdirmesini ifade etmektedir (AYM, E.2000/36, K.2002/198, 12/12/2002).

9. Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının mülga üçüncü cümlesi, yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla aylık tahsisi talebinde bulunanlar için borçlanılan sürelerin 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 41. maddesinin son fıkrasına göre değerlendirileceğini hükme bağlamaktadır. 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin son fıkrasına göre ise bu Kanun'un yürürlük tarihinden sonraki sürelerle ait borçlanmalarda borçlanılan prime esas gün sayısı borçlanılan ilgili aylara mal edilir; seçilen prime esas kazanç, borcun ödendiği tarihteki prime esas asgari kazanç oranlanarak söz konusu oran ilgili ayın prime esas asgari kazancı ile çarpılır; bulunan tutar, ilgili ayın prime esas kazancı kabul edilir ancak hesaplanan prime esas kazanç hiçbir suretle o ayın prime esas azami kazancını geçemez. 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu ibarenin yer aldığı anılan mülga üçüncü cümlesi, Kanun'un 5. maddesiyle ilgili olduğundan söz konusu maddeye 17/7/2019 tarihli ve 7186 sayılı Kanun'la taşınmak suretiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılmış olsa da bakılmakta olan davada uygulanacak kural olma niteliğini sürdürmesi nedeniyle anılan kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılması gerekmektedir.

10. 3201 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (A) fıkrasının itiraz konusu (a) bendinde bu Kanun'a göre değerlendirilen sürelerle dayanılarak aylık bağlanabilmesinin şartlarından biri yurda kesin dönülmüş olması gösterilmiştir. İtiraz konusu ibarenin yer aldığı mülga cümle ise yurda kesin dönüş yapılması şartıyla borçlanılan sürelerin aylık tahsisi için nasıl değerlendirileceği ile ilgili teknik bir düzenlemeyi içermektedir.

B. İtirazın Gerekçesi

11. Başvuru dilekçesinde özetle; Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan ve çalışan bir vatandaşın kanunlarda öngörülen prim ve gün sayısını doldurmak suretiyle emekli olduktan sonra çalışmaya devam edebildiği, yurt dışında yaşayan ve çalışan vatandaşlar bakımından ise borçlanmak suretiyle yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için yurda kesin dönüş yapma, yurt dışında çalışmama ve yurt dışındaki devletten yardım almama şartlarının aranmasının eşitsizliğe neden olduğu, devletin işsizleri koruması, çalışmayı desteklemesi ve işsizliği önlemeye elverişli bir ortam yaratması gerekmekte iken emeklilik için öngörülen yurda kesin dönüş yapılmış olması şartının, devletin çalışmayı destekleme göreviyle bağdaşmadığı, bu suretle yurt dışında yaşanması hâlinde bile kişinin yurt dışındaki sosyal güvenlik hakkının yok sayılarak hiçbir güvencesi olmaksızın sadece emekli maaşı ile yaşamak zorunda bırakıldığı, yabancı ülkelerde çalışan vatandaşlarla ilgili olarak Anayasa uyarınca devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin hükümsüz hâle getirildiği, kurullarla öngörülen şartın Anayasa'da belirtilen devletin mali kaynaklarının yeterliliğiyle ilgili sınırlamanın kapsamına girmediği, yurt dışı hizmet borçlanmasına dayanılarak yaşlılık aylığına hak kazananlar bakımından yurda kesin dönüş yapılmış olması koşulunun aranmasının sosyal güvenlik sistemi finansmanı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı, bu itibarla yurt dışı hizmet borçlanması ile yaşlılık aylığı alanların yurt dışında çalışmalarının veya yurt dışından yardım almalarının ülkemizin sosyal güvenlik sistemine olumsuz bir etkisinin bulunmadığı belirtilerek kurulların Anayasa'nın 10., 49., 60. ve 62. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

12. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

13. Anayasa'nın 60. maddesinde "*Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir./ Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.*" denmektedir. Buna göre sosyal güvenlik herkes için bir hak ve bunu gerçekleştirmek devlet için bir görevdir.

14. Anayasa'nın 62. maddesinde de devlete yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçları ile birlikte *sosyal güvenliklerinin* sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda kesin dönüşlerinde yardımcı olunması için gerekli tedbirleri alma görevi yüklenmiştir. Buna göre Anayasa'nın 60. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca sosyal güvenlik hakkının sağlanmasına yönelik tedbirlerin yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları yönünden de alınması gerekir.

15. Sosyal güvenlik; bireylerin istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin, kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin üzerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerinin en aza indirilmesi, ayrıca sağlıklı ve asgari hayat standardının güvence altına alınmasıdır. Bu güvencenin gerçekleştirilebilmesi için sosyal güvenlik kuruluşları oluşturularak kişilerin yaşlılık, hastalık, malullük, kaza ve ölüm gibi sosyal risklere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunması amaçlanmaktadır. Kişilere sağlanan bu anayasal güvencelerin yaşama geçirilebilmesi için devlet tüm çalışanlara sosyal güvenlik hakkını sağlamak ve bunun için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

16. Yaşlılık aylıkları da sosyal güvenlik hakkı kapsamında olup bu aylıkların tahsisine yönelik koşullar öngörülmesi söz konusu hakkı sınırlamaktadır. Yurt dışında bulunan vatandaşlar bakımından yaşlılık aylığı tahsisi için itiraz konusu kurallar uyarınca aranan yurda kesin olarak dönülmüş olması, bir başka deyişle aktif çalışma hayatının sona erdirilmesi koşulunun da bu çerçevede bir sınırlama olduğu açıktır.

17. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

18. Anayasa'nın 60. maddesinde, sosyal güvenlik hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

19. 5510 sayılı Kanun'da yaşlılık aylığı tahsisi ile ilgili kuralların incelenmesinden yaşlılık sigortasının belli bir yaşa ulaşılması nedeniyle çalışma gücü azalan sigortalının iş hayatından çekilerek çalışmadan yaşamını sürdürmesini ve bu aşamadaki gelir kaybının giderilmesini amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda emeklilik veya yaşlılık aylığı diğer

sigorta türlerinden farklı olarak aktif çalışma hayatının sona ermesi nedeniyle bağlanmaktadır. Yaşlılık aylığı, maluliyet ve ölüm aylıklarında olduğu gibi uzun vadeli sigorta kollarındandır. Bu sigorta türünde aktif çalışma hayatı sırasında ödenen primlerin oluşturduğu genel kaynak esas alınarak yapılan aktüerya hesaplamaları sonucunda gerektiğinde hazine katkısı da sağlanarak bir sosyal ödeme yapılmaktadır. Bu çerçevede aktif çalışma hayatı sona ermeden yaşlılık aylığı ödenmesinin sosyal güvenlik sistemindeki aktüeryal dengeyi bozacağı söylenebilir. Bu nedenle kurallar söz konusu şartı öngörmek suretiyle genel olarak sosyal güvenlik sisteminin sağlıklı bir şekilde işlenmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla kurullarla getirilen sınırlamanın hakkın doğasından kaynaklandığı, bu yönüyle sınırlamanın anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

20. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi *elverişlilik, gereklilik ve orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

21. Yaşlılık aylığına hak kazanabilmek için kurallar ile öngörülen aktif çalışma hayatının sona erdirilmesinin sosyal güvenlik sisteminin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesini sağlamak amacı bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenebilir.

22. Yaşlılık aylığı tahsisi için kurallar gereğince aktif çalışma hayatının sona erdirilmesi gerekmektedir. Buna karşın sigortalının yaşlılık aylığı yerine aktif çalışma hayatını tercih etmesi durumunda yaşlılık aylığına hak kazanamama durumu geçici olup sigortalının aktif çalışma hayatını sürdürdüğü süreyle sınırlıdır. Bu tercih çalışma hayatının sona erdiği herhangi bir anda sigortalının tekrar yaşlılık aylığı talep etme hakkına zarar vermemekte ve hiçbir hâlde sigortalıyı sosyal güvenlik şemsiyesi dışında bırakmamaktadır. Buna göre kurulların sigortalıya aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği, kurullarla ulaşılmak istenen kamu yararı ile sigortalıların sosyal güvenlik haklarının korunması arasındaki makul dengenin bozulmadığı, dolayısıyla kurulların orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede kurulların sosyal güvenlik hakkına ölçsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır.

23. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

24. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı; aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında

aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişilere ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, aynı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

25. Sosyal güvenlik hakkı bağlamında eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında sosyal güvenlik hakkına müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Bundan sonra farklı muamelenin objektif ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve nihayetinde farklı muamelenin ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

26. Yaşlılık aylığına hak kazanmanın aynı şartlara bağlı tutulması ve aylığın kaynağının devlet olması karşısında yurt dışında ve yurt içinde çalışan Türk vatandaşlarının kıyaslanabilir birer kategori çerçevesinde benzer durumda oldukları açıktır. Yurt içinde ve yurt dışında çalışanlar için yaşlılık aylığı, kişilerin yaşlılık dolayısıyla çalışma durumu sona erdiğinde çalışmama riski karşılığında sosyal güvenlik sisteminin sağladığı bir aylıktır. Bu çerçevede yaşlılık aylığına hak kazanılabilmesi bakımından gerek yurt içinde gerek ise yurt dışında çalışanların aktif çalışma hayatından ayrılmaları öngörülmüştür. Dolayısıyla kurallarda yer alan yurda kesin dönüş şartı, işten ayrılma yönünden yurt içinde ve dışında çalışanlar arasında bir ayırma neden olmamaktadır. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kurallarda sosyal güvenlik bağlamında Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

27. Öte yandan Anayasa'nın 49. maddesinde çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu belirtilerek çalışma hakkı güvence altına alınmıştır. Kurallarla yaşlılık aylığının alınmaması şartına bağlanmış olsa da çalışma imkânı ortadan kaldırılmamakta, çalışıp çalışmama kişinin tercihine bırakılmaktadır. Buna göre kuralların çalışma hakkına yönelik bir sınırlama öngördüğü söylenemez.

28. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 10., 13., 49., 60. ve 62. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun'un;

A. 17/4/2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 4. maddesinin birinci fıkrasının mülga üçüncü cümlesinde yer alan "...yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla..." ibaresinin,

B. 6. maddesinin (A) fıkrasının (a) bendinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE 11/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI